

Bir Sağlık Ocağı Bölgesinde 0-11 Aylık Bebekleri Olan Annelerin Emzirme Durumları Ve Etkileyen Faktörler

Breastfeeding Status And Effecting Factors Of Mothers Have 0-11 Months Babies At A Health Centre Area

Ayşe Yıldız¹, Emine Baran¹, Recep Akdur¹, Esin Ocaktan¹, Oya Kanyılmaz²

¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD
²Maya Tıp Bebek ve Kadın Sağlığı Merkezi

Amaç: Bu çalışma bir sağlık ocağı bölgesinde 0-11 aylık bebekleri olan annelerin bebeklerini emzirme durumları ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Ankara il merkezinde bir sağlık ocağı bölgesinde yapılan kesitsel tipteki çalışmamızın evrenini; 1 Ocak 2006–31 Aralık 2006 tarihleri arasında doğan 122 bebek ve anneleri oluşturmuş olup 121 anneye (%99,2) ulaşılmıştır. Hazırlanan anket formları ebe ve hemşireler tarafından annelerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur.

Bulgular: Annelerin %60,4'ü 20-29 yaşları arasında ve %40,5'i ilkokul mezunudur. Bebeklerin %83,5'i istenen ve %52,9'u kız bebeğdir. Annelerin tümü, bebeklerini bir süre emzirmiş olup, %88,4'ü emzirmeyi hâlen sürdürmektedir. Doğumdan sonraki ilk bir saat içinde bebeklerini emzirmeye başlayan anneler, ilk bir saatten sonra emzirmeye başlayan annelerden daha fazla emzirmeyi sürdürmektedir. Annelerin %70,2'si bebeklerine uygun zamanda ek gıdaya başlamıştır. Öğrenim durumu ilkokul ve altı olan annelerin, ortaokul ve üstü olan annelerden; evine giren aylık geliri 1000 YTL'den az olan annelerin aylık geliri 1000 YTL ve üzeri olan annelerden daha uygun zamanda ek gıdaya başladıkları görülmüştür.

Tartışma: Öğrenim ve gelir durumu yüksek olan annelerin uygun olmayan zamanda ek gıdaya başlama davranışlarının nedenlerinin araştırılması ve buna yönelik eğitim verilmesi, ayrıca emzirmeyi sürdürme konusunda tüm annelerin daha fazla bilgilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: **Emzirme, Bebek, Sağlık Ocağı**

Aim: The study was conducted to identify breastfeeding status and effecting factors of mothers have 0-11 month's babies at a Health Centre Area

Materials and Method: The cross sectional study was conducted at Health Centre Area in Ankara city centre. The target population of this study has been constituted 122 mothers that their babies were born 1 January 2006-31 December 2006 and have been reached 121 mothers (99.2%). Prepared questionnaire forms have been filled by nurses using face-to-face interview method with mothers.

Results: Sixty percent of mothers were between 20-29 ages and 40.5 percent graduated from the primary school. Eighty four percent of babies were desired and 52.9 percent girl. All mothers breastfed their babies sometime and 88.5 percent of mothers continue to breastfeed their babies. Mothers started to breastfeeding within first hour after delivery have been continuing to breastfeeding more than mothers started to breastfeeding after first hour. Seventy percent of mothers initiated to supplementary food at appropriate time. Mothers graduated from the primary school and below than the secondary school and above and monthly income was less than 1000 Turkish Liras than more than 1000 Turkish Liras initiated to supplementary food at more appropriate time.

Conclusion: Necessity of researching of the causes of behavior of mothers have high level of education and income that initiate to supplementary food at inappropriate time and giving education according to this and also giving more knowledge to mothers about continue to breastfeed and don't give feeding bottle and pacifier have been thought.

Key Words: **Breastfeeding, Baby, Health Centre**

Başvuru tarihi: 14.01.2008 • Kabul tarihi: 23.10.2008

İletişim

Emine Baran
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD
Tel : (312) 363 89 90
E-posta adresi : eminibaran@yahoo.com

Tablo 1: Annelerin Bebeklerini Emzirme Durumunun Çeşitli Değişkenlere Göre

Değişkenler	Annenin Bu Bebeği Emzirme Durumu		
	Emziriyor n (%)	Emzirmiyor n (%)	Toplam n (%)*
Anne Yaşı			
≤29 Yaş	69 (89,6)	8 (10,4)	77 (63,6)
≥30 Yaş	38 (86,4)	6 (13,6)	44 (36,4)
Annenin Öğrenim Durumu			
İlkokul ve altı	48 (92,3)	4 (7,7)	52 (43,0)
Ortaokul ve üstü	59 (85,5)	10 (14,5)	69 (57,0)
Aile Tipi			
Çekirdek aile	82 (87,2)	12 (12,8)	94 (77,7)
Geniş aile	25 (92,6)	2 (7,4)	27 (22,3)
Konut Tipi			
Gecekondu	51 (92,7)	4 (7,3)	55 (45,5)
Apartman dairesi	56 (84,8)	10 (15,2)	66 (54,5)
Gelir Grubu			
<1000 YTL	72 (91,1)	7 (8,9)	79 (65,3)
≥1000 YTL	35 (83,3)	7 (16,7)	42 (34,7)
Bebeğin Cinsiyeti			
Kız	55 (85,9)	9 (14,1)	64 (52,9)
Erkek	52 (91,2)	5 (8,8)	57 (47,1)
Bebeğin İlk Bebek Olma Durumu			
İlk bebek	43 (84,3)	8 (15,7)	51 (42,1)
İlk bebek değil	64 (91,4)	6 (8,6)	70 (57,9)
İstenen Bebek Olma Durumu			
Evet	89 (88,1)	12 (11,9)	101 (83,4)
Hayır	18 (90,0)	2 (10,0)	20 (16,6)
Emzirmeye Başlama Zamanı			
İlk bir saat içinde	85 (92,4)	7 (7,6)	92 (76,0)
İlk bir saatten sonra	22 (75,9)	7 (24,1)	29 (24,0)
Gebelikte Problem Olma Durumu			
Evet	21 (95,5)	1 (4,5)	22 (18,2)
Hayır	86 (86,9)	13 (13,1)	99 (81,8)
Annenin Sigara İçme Durumu			
Halen içeriyor veya içip bırakmış	31 (79,5)	8 (20,5)	39 (32,2)
Hiç içmemiş	76 (92,7)	6 (7,3)	82 (67,8)
Annenin Alkol Alma Durumu			
Sadece denedim	7 (53,8)	6 (46,2)	13 (10,7)
Hiç içmedim	100 (92,6)	8 (7,4)	108 (89,3)
TOPLAM	107 (88,4)	14 (11,6)	121 (100)

* Sütun yüzdesidir (Diğerleri satır yüzdesidir.)

Tablo 2: Araştırma Kapsamına Giren Bebeklerin Enfeksiyon Geçirme Durumunun Emzirilme Durumuna Göre Dağılımı

Annenin Bu Bebeği Emzirme Durumu	Bebeğin İshal Geçirme Durumu		
	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)*
Emziriyor	18 (16,8)	89 (83,2)	107 (88,4)
Emzirmiyor	6 (42,9)	8 (57,1)	14 (11,6)
Toplam	24 (19,8)	97 (80,2)	121 (100,0)
Annenin Bu Bebeği Emzirme Durumu	Bebeğin Solunum Yolu Enfeksiyonu Geçirme Durumu		
	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)*
Emziriyor	36 (33,6)	71 (66,4)	107 (88,4)
Emzirmiyor	5 (35,7)	9 (64,3)	14 (11,6)
Toplam	41 (33,9)	80 (66,1)	121 (100,0)
Annenin Bu Bebeği Emzirme Durumu	Bebeğin Orta Kulak Enfeksiyonu Geçirme Durumu		
	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)*
Emziriyor	10 (9,3)	97 (90,7)	107 (88,4)
Emzirmiyor	0 (0,0)	14 (100,0)	14 (11,6)
Toplam	10 (8,3)	111 (91,7)	121 (100,0)

* Sütun yüzdesidir (Diğerleri satır yüzdesidir.)

olma durumu dağılımı gösterilmiştir. Yaşı 29 ve altı olan anneler (%80,5), 30 yaş ve üzeri olan annelerden (%68,2); aynı şekilde gebelikte problem yaşamayan anneler (%77,8) yaşayanlara göre (%68,2) daha çok oranda bebeklerini ilk bir saat içinde emzirmeye başlanmaktadır.

Annelerin bebeklerini emzirme aralığına bakıldığında; %50,4 anne bebeğini her ağladığında, %43,8 anne sık sık (günde ≥6 kez) ve %5,8 anne ise seyrek (günde <6 kez) emzirdiğini belirtmiştir. Annelerin %39,7'si bebeklerine emzik ve %44,6'sı biberon vermektedir. Emzik ve biberon kullanma durumları kesitsel olarak anket yapıldığında kullanıyor olma durumlarına göre sorulmuştur. Tablo 4'te biberon verme ile annenin yaşı, öğrenimi, ailenin ve konutun tipi, geliri, doğumun şekli, bebeğin cinsiyeti, ilk bebek, istenilen bebek ve gebelikte problem varlığı değerlendirilmiştir. Emzirmeye ilk bir saat içinde başlayan annelerin (%39,1) ilk bir saatten sonra başlayan annelere göre (%62,1); gebelikte problem yaşamayan anneler (%40,4) yaşayanlara göre (%63,6) daha az biberon kullanmaktadır.

Tablo 5'te de görüldüğü gibi biberonla beslenmeyen bebeklerde (%100,0), beslenenlere göre (%74,1) emzirme daha fazla sürdürülmektedir.

Çalışmada ek gıdaya başlamada doğru zaman olarak 6 aydan küçük bebeklerin sadece anne sütü alması ve 6-11 aylık bebeklerinde ek gıdaya 6. ayda başlaması olarak alınmıştır. Annelerin ek gıdaya bebeğin ayına uygun zamanda başlayıp başlamadığına bakıldığında; 85 (%70,2) annenin doğru zamanda başladığı görülmüştür. Annelerin %26,4'ü ek gıdaya bebekleri 6 aylık olmadan önce (ortalama 3,1±1,9) başlamıştır. Ek gıdaya

Tablo 3: Annelerin Bebeklerini Emzirmeye Başlama Zamanının Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Emzirmeye Başlama Zamanı		
	İlk bir saat içinde n (%)	İlk bir saatten sonra n (%)	Toplam n (%)*
Anne Yaşı			
≤29 yaş	62 (80,5)	15 (19,5)	77 (63,6)
≥30 yaş	30 (68,2)	14 (31,8)	44 (36,4)
Annenin Öğrenim Durumu			
İlkokul ve altı	41 (78,8)	11 (21,2)	52 (43,0)
Ortaokul ve üstü	51 (73,9)	18 (26,1)	69 (57,0)
Gelir Grubu			
<1000 YTL	62 (78,5)	17 (21,5)	79 (65,3)
≥1000 YTL	30 (71,4)	12 (28,6)	42 (34,7)
Doğum Şekli			
Normal doğum	49 (73,1)	18 (26,9)	67 (55,4)
Sezaryen	43 (79,6)	11 (20,4)	54 (44,6)
Bebeğin Cinsiyeti			
Kız	50 (78,1)	14 (21,9)	64 (52,9)
Erkek	42 (73,7)	15 (26,3)	57 (47,1)
Bebeğin İlk Bebek Olma Durumu			
İlk bebek	39 (76,5)	12 (23,5)	51 (42,1)
İlk bebek değil	53 (75,7)	17 (24,3)	70 (57,9)
İstenen Bebek Olma Durumu			
Evet	77 (76,2)	24 (23,8)	101 (83,4)
Hayır	15 (75,0)	5 (25,0)	20 (16,6)
Gebelikte Problem Olma Durumu			
Evet	15 (68,2)	7 (31,8)	22 (18,2)
Hayır	77 (77,8)	22 (22,2)	99 (81,8)
TOPLAM	92 (76,0)	29 (24,0)	121 (100,0)

* Sütun yüzdesidir (Diğerleri satır yüzdesidir.)

Tablo 4: Annelerin Bebeğine Biberon Verme Durumunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Bebeğe Biberon Verme Durumu		
	Veriyor n (%)	Vermiyor n (%)	Toplam n (%)*
Anne Yaşı			
≤29 yaş	35 (45,5)	42 (54,5)	77 (63,6)
≥30 yaş	19 (43,2)	25 (56,8)	44 (36,4)
Annenin Öğrenim Durumu			
İlkokul ve altı	22 (42,3)	30 (57,7)	52 (43,0)
Ortaokul ve üstü	32 (46,1)	37 (53,6)	69 (57,0)
Aile Tipi			
Çekirdek aile	42 (44,7)	52 (55,3)	94 (77,7)
Geniş aile	12 (44,4)	15 (55,6)	27 (22,3)
Konut Tipi			
Gecekondu	24 (43,6)	31 (56,4)	55 (45,5)
Apartman dairesi	30 (45,5)	36 (54,5)	66 (54,5)
Gelir Grubu			
<1000 YTL	34 (43,0)	45 (57,0)	79 (65,3)
≥1000 YTL	20 (47,6)	22 (52,4)	42 (34,7)
Bebeğin İlk Bebek Olma Durumu			
İlk bebek	26 (50,1)	25 (49,9)	51 (42,1)
İlk bebek değil	28 (40,0)	42 (60,0)	70 (57,9)
İstenen Bebek Olma Durumu			
Evet	46 (45,5)	55 (54,5)	101 (83,4)
Hayır	8 (40,0)	12 (60,0)	20 (16,6)
Emzirmeye Başlama Zamanı			
İlk bir saat içinde	36 (39,1)	56 (60,9)	92 (76,0)
İlk bir saatten sonra	18 (62,1)	11 (37,9)	29 (24,0)
Gebelikte Problem Olma Durumu			
Evet	14 (63,6)	8 (36,4)	22 (18,2)
Hayır	40 (40,4)	59 (59,6)	99 (81,8)
TOPLAM	54 (44,6)	67 (55,4)	121 (100,0)

* Sütun yüzdesidir (Diğerleri satır yüzdesidir.)

başlayan anneler bebekleri ortalama $4,8 \pm 2,0$ aylık (alt ve üst değer: 1-9 ay) iken ek gıdaya başladıkları görülmüştür.

Tablo 6'da görüldüğü gibi çalışmamızda ek gıdaya uygun zamanda başlama durumu ile annenin yaşı, ailenin ve konutun tipi, bebeğin cinsiyeti, ilk bebek olma durumu, istenilen bebek olma durumu, gebelikte problem olma durumu ve annenin sigara içme durumuna bakılmıştır. İlkokul ve altı öğrenim almış olan annelerin (%80,8) ortaokul ve üstü öğrenim almış annelerden (%62,3), aylık geliri 1000 YTL'den az olan annelerin (%79,7) aylık geliri 1000 YTL ve daha fazla olan annelerden (%52,4) daha uygun zamanda ek gıdaya başladıkları görülmüştür.

Annelere emzirmenin bebeğe yararı olup olmadığı sorulduğunda; 119 anne (%98,3) yararının olduğunu, bir anne (%0,8) yararının olmadığını ve yine bir anne (%0,8) yararını bilmediğini belirtmiştir. Annelere emzirmenin bebeğe yararlarının ne olduğu sorulduğunda; en çok hastalıklara karşı koruduğu ve sağlıklı olmasını sağladığı cevapları alınmıştır. Annelere emzirmenin kendilerine yararı olup olmadığı sorulduğunda; 86 anne (%71,1) yararının olduğunu, sekiz anne (%6,6) yararının olmadığını ve yine 27 anne (%22,3) bilmediğini belirtmiştir. Annelere yararlarının ne olduğu sorulduğunda; en çok meme kanserine karşı koruduğu ve anne ile bebek arasındaki temasın arttığı belirtilmiştir (Tablo7).

Tartışma

Çalışmaya katılan annelere baktığımızda, %40,5 ile ilköğretim mezunları çoğunluğu oluşturmaktaydı. Ünsal ve arkadaşlarının İzmir ilinde bir eğitim hastanesine başvuran 6-24 aylık çocukları olan annelerde yaptığı çalışmada da annelerin

Tablo 5: Bebeğin Enfeksiyon Geçirme ve Emzirilme Durumunun Annenin Biberon Verme Durumuna Göre Dağılımı

Bebeğe Biberon Verme Durumu	Bebeğin İshal Geçirme Durumu		
	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)*
Veriyor	15 (27,8)	39 (72,2)	54 (44,6)
Vermiyor	9 (13,4)	58 (86,6)	67 (55,4)
Toplam	24 (19,8)	97 (80,2)	121 (100,0)
	Bebeğin Solunum Yolu Enfeksiyonu Geçirme Durumu		
	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)*
Veriyor	21 (38,9)	33 (61,1)	54 (44,6)
Vermiyor	20 (29,9)	47 (70,1)	67 (55,4)
Toplam	41 (33,9)	80 (66,1)	121 (100,0)
	Bebeğin Orta Kulak Enfeksiyonu Geçirme Durumu		
	Evet n (%)	Hayır n (%)	Toplam n (%)*
Veriyor	6 (11,1)	48 (88,9)	54 (44,6)
Vermiyor	4 (6,0)	63 (94,0)	67 (55,4)
Toplam	10 (8,3)	111 (91,7)	121 (100,0)
	Annenin Bu Bebeği Emzirme Durumu		
	Emziriyor n (%)	Emzirmiyor n (%)	Toplam n (%)*
Veriyor	40 (74,1)	14 (25,9)	54 (44,6)
Vermiyor	67 (100,0)	0 (0,0)	67 (55,4)
Toplam	107 (88,4)	14(11,6)	121 (100,0)

* Sütun yüzdesidir (Diğerleri satır yüzdesidir.)

Tablo 6: Ek Gıdaya Uygun Zamanda Başlama Durumunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Ek Gıdaya Uygun Zamanda Başlama Durumu		
	Uygun zamanda n (%)	Uygun zamanda değil n (%)	Toplam n (%)*
Anne Yaşı			
≤29 yaş	57 (74,0)	20 (26,0)	77 (63,6)
≥30 yaş	28 (63,6)	16 (36,4)	44 (36,4)
Annenin Öğrenim Durumu			
İlkokul ve altı	42 (80,8)	10 (19,2)	52 (43,0)
Ortaokul ve üstü	43 (62,3)	26 (37,7)	69 (57,0)
Aile Tipi			
Çekirdek aile	64 (68,1)	30 (31,9)	94 (77,7)
Geniş aile	21 (77,8)	6 (22,2)	27 (22,3)
Konut Tipi			
Gecekondu	44 (80,0)	11 (20,0)	55 (45,5)
Apartman daresi	41 (62,1)	25 (37,9)	66 (54,5)
Gelir Grubu			
<1000 YTL	63 (79,7)	16 (20,3)	79 (65,3)
≥1001 YTL	22 (52,4)	20 (47,6)	42 (34,7)
Bebeğin Cinsiyeti			
Kız	45 (70,3)	19 (29,7)	64 (52,9)
Erkek	40 (70,2)	17 (29,8)	57 (47,1)
Bebeğin İlk Bebek Olma Durumu			
İlk bebek	35 (68,6)	16 (31,4)	51 (42,1)
İlk bebek değil	50 (71,4)	20 (28,6)	70 (57,9)
İstenen Bebek Olma Durumu			
Evet	71 (70,3)	30 (29,7)	101 (83,4)
Hayır	14 (70,0)	6 (30,0)	20 (16,6)
Gebelikte Problem Olma Durumu			
Evet	14 (63,6)	8 (36,4)	22 (18,2)
Hayır	71 (71,7)	28 (28,3)	99 (81,8)
Annenin Sigara İçme Durumu			
Halen içiyor veya içip bırakmış	24 (61,5)	15 (38,5)	39(32,2)
Hiç içmemiş	61 (74,4)	21 (25,6)	82 (67,8)
Annenin Alkol Alma Durumu			
Sadece denedim	5 (38,5)	8 (61,5)	13 (10,7)
Hiç içmedim	80 (74,1)	28 (25,9)	108 (89,3)
TOPLAM	85 (70,2)	36 (29,8)	121 (100,0)

* Sütun yüzdesidir (Diğerleri satır yüzdesidir.)

%53,9'unun ilkokul mezunu olduğu görülmüştür ki bu bizim çalışmamızdan daha düşük öğrenim durumu demektir(12).

Annelerin %49,6 ile çoğunluğun SSK'lı olduğu, %11,6'sının ise herhangi bir sosyal güvencesi olmadığı görülmüştür. Tunçel ve arkadaşlarının Samsun ilinde üniversite hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukları olan annelerde yaptığı çalışmada ise annelerin %2,9'unun herhangi bir sosyal güvencesi yoktur(13). Çalışmamızda bu oran daha fazla yüksektir.

Kapsamdaki doğumların %44,6'sı sezaryen olup bu oran Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2003'teki sezaryen oranının (%21) iki katından fazladır(14). Vançelik ve arkadaşlarının Erzurum ili Oltu ilçesi merkez sağlık ocağı bölgesinde 0-24 aylık çocuğu olan annelerde yaptığı çalışmada da TNSA 2003 verilerine benzer şekilde sezaryen oranı %21,1'dir(15).

Emzirme Türkiye'de oldukça yaygındır, TNSA 2003 verilerine göre tüm çocukların %97'si bir süre emzirilmiştir(11). Deveci ve arkadaşlarının Manisa il merkezinde kentsel ve yarı kentsel iki sağlık ocağı bölgesinde 0-24 aylık çocuğu olan annelerde yaptığı çalışmada bebeklerin %97,4'üne anne sütü verilmiştir(16). Yaptığımız çalışmada daha yüksek oranda, annelerin tümü bebeklerini bir süre emzirmiş olup, %88,4'ü de bebeklerini emzirmeyi sürdürmektedir.

Emzirilmeme oranları altı aydan küçük bebeklerde %4,5 iken, 6-8 aylık olanlarda %20,0 ve 9-11 aylıklarda %20,7'dir. Bu oranlar TNSA 2003'teki <6 aylıklardaki emzirilmeme oranı olan %7,9 ve 6-9 aylıklardaki %23,4'ten daha düşüktür.

Türkiye'de TNSA 2003 verilerine göre emzirilen çocukların sadece %54'ü

Tablo 7: Emzirmenin Bebeğe Ve Anneye Yararları

Emzirmenin Bebeğe Yararları	Anne Sayısı ^α	Yüzde*
Hastalıklara karşı koruyor	52	43,7
Sağlıklı olmasını sağlıyor	44	37,0
Bağışıklık sistemini güçlendiriyor	20	16,8
Daha iyi gelişmesini sağlıyor	17	14,3
Bütün besinleri alıyor	11	9,2
Kemik gelişimini sağlıyor	9	7,6
Çok faydalı	8	6,7
Daha temiz	8	6,7
Zihinsel gelişimini sağlıyor	8	6,7
Kabızlık yapmıyor	4	3,4
Uyumasi daha rahat oluyor	1	0,8
Sakinleştiriyor	1	0,8
Hepsinden daha iyi	1	0,8

Emzirmenin Anneye Yararları	Anne Sayısı ^α	Yüzde**
Meme kanserine karşı koruyor	40	46,5
Anne ve bebek arasındaki temas artırıyor	36	41,9
Kilo vermeme sağlıyor	15	17,4
Hazırlaması kolay	15	17,4
Ekonomik	12	14,0
Göğüslerim rahatlıyor	11	12,8
Psikolojik doyum sağlıyor	5	5,8
Daha sağlıklı olmamı sağlıyor	4	4,7
Uterusun normale dönmesini sağlıyor	4	4,7
Kilo aldırıyor	3	3,5
Mamaya gerek kalmıyor	2	2,3
Hormonları düzene sokuyor	1	1,2
Bebek susuyor, ağlamıyor	1	1,2
Gebelikten koruyor	1	1,2
Kadın hastalıklarından koruyor	1	1,2
Uterus kanserinden koruyor	1	1,2
Dinlenecek zamanım oluyor	1	1,2

^α Birden fazla cevap verilmiştir.

* Yüzdeler 119 anne üzerinden yapılmıştır.

** Yüzdeler 86 anne üzerinden yapılmıştır.

doğumdan sonraki bir saat içinde emzirilmeye başlanmıştır(11). Tunçel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise bir süre emzirilen %93,2 bebeğin, %68,5'inin doğumdan sonraki ilk bir saat içinde emzirildiği saptanmıştır(13). Ünsal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya katılan annelerin %71,8'inin bebeklerini doğumdan sonra ilk bir saat içerisinde emzirdikleri ve bu emzirmeye başlama zamanının ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenmeye olumlu etkisinin belirgin olduğu görülmüştür(11). Çalışmamızda annelerin % 76'sı doğumdan sonraki ilk bir saat içinde bebeklerini emzirmeye başlamıştır ki, bu oran diğer çalışmalardan daha yüksektir. Ayrıca doğumdan sonra ilk bir saat içinde bebeğini emzirmeye başlayan annelerin ilk bir saatten sonra emzirmeye başla-

yan annelerden daha çok bebeklerini emzirmeyi sürdürdüğü görülmüştür.

TNSA 2003'te altı aylıktan küçük çocukların yüzde 91'i araştırmadan önceki 24 saat içinde 6 kez veya daha fazla emzirilmiştir(11). Yaptığımız çalışmada da benzer şekilde 6 aylıktan küçük bebekleri olan annelerin emzirme aralığına baktığımızda; %53,7 anne bebeği her ağladığında, %41,8 anne sık sık (günde ≥ 6 kez) ve %4,5 anne ise seyrek (günde < 6 kez) bebeğini emzirdiğini belirtmiştir.

Ünsal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ek gıdaya başlanmış %66.1 çocuğun ortalama ek gıdaya başlama zamanı $2,04 \pm 2,04$ ay olup, %49,4 çocuğa 4 aydan önce, %15,1 çocuğa 4-6 ay arası, %1,6 çocuğa

da 6 aydan sonra ek gıda başlandığı saptanmıştır(12). Çalışmamızda annelerin ek gıdaya bebeğin ayına uygun zamanda başlayıp başlamadığına bakıldığında; %70,2 annenin doğru zamanda başladığı görülmüştür. Annelerin %26,4'ü ek gıdaya bebekleri 6 aylık olmadan önce başlamıştır ki bu oran Ünsal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmadan daha düşüktür. Ayrıca anneler bebekleri ortalama $4,8 \pm 2,0$ (alt ve üst değer: 1-9 ay) aylık iken ek gıdaya başlamışlardır. İlkokul ve altı öğrenim almış olan anneler ortaokul ve üstü öğrenim almış annelerden ve evine giren aylık geliri 1000 YTL'den az olan anneler aylık geliri 1000 YTL ve daha fazla olan annelerden daha fazla uygun zamanda ek gıdaya başladıkları görülmüştür.

Annelerin %39,7'si bebeklerine emzik ve %44,6'ı biberon vermekte olup biberonla beslenen bebeklerde emzirme daha az sürdürülmekteydi. Benzer şekilde Ünsal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada annelerin %63,5'inin anne sütü verdikleri dönemde bebeklerinde emzik veya biberon kullandığı ve bu annelerin bebeklerinin ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenme yüzdeleri anlamlı derecede düşük bulunduğu görülmüştür(12). Vançelik ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada emzik veya biberon kullanma oranı %61,8 iken Devenci ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise bizim çalışmamıza benzer şekilde annelerin %44,0'si bebeklerine emzik ve %39,6'ı biberon vermektedir (15,16).

Çalışmamızda %19,0 anne halen sigara içmektedir. Benzer şekilde, Devenci ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada iki sağlık ocağı bölgesinde benzer şekilde annelerin %19,2 ve %15,7 oranında sigara içtiği saptanmıştır(16).

Annelerin tamamının bebeklerini bir

süre emzirmiş olması, ilk bir saat içinde emzirmeye başlama oranının yüksek olması ile ayına göre emzirmeyen bebek oranının düşük olması olumlu bir durumdur. Bu durum bölgemizde bu hizmetlerin Halk Sağlığı Hemşire ve Ebeleri tarafından iyi bir şekilde verilmiş olmasıyla açıklanabilir.

Çalışmamızda hiç alkol almamış annelerin alkolü deneyen annelerden daha fazla bebeklerini emzirmeyi sürdürdüğü ve daha uygun zamanda ek gıdaya başladıkları görülmüştür. Çalışmamızda ayrı-

ca, sadece alkolü deneyen annelerin öğrenim ve gelir durumunun hiç alkol almayan annelerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alkolü denemek burada karıştırıcı bir faktör gibi görülmektedir. Ayrıca öğrenim ve gelir durumu yüksek olan annelerin uygun zamanda ek gıdaya başlamadıkları da görülmüştür. Bu durum “yanlış kültürlenme” olarak yorumlanabilir. Özellikle bu gruptaki annelerin yanlış davranış nedenlerinin araştırılması ve buna yönelik eğitim verilmesi, ayrıca emzirmeyi sürdürme, biberon ve emzik ver-

meme konusunda tüm annelerin daha fazla bilgilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Buna yönelik bireysel ve grup olarak eğitimler verilebilir.

“Araştırmanın gerçekleştirilmesinde katkılarından dolayı AÜTF Halk Sağlığı AD Sorumlu Hemşiresi Nergiz Özköse başta olmak üzere hemşirelerimizden Nihal Balcı, Ziyet Dede, Derya Ortakçı, Sevim Tanrıöver, Yasemin Taş, Beyhan Uğur, Sohbet Yaman ve Sakine Şahin 'e teşekkürlerimizi sunarız.”

KAYNAKLAR

1. Coşkun T. Anne Sütü ile beslenme. İçinde: Tunçbilek E, editör. Çocuk Sağlığı Temel Bilgiler. İkinci baskı. Ankara: Yeniçağ Basın Yayın San. Ve Tic.Ltd.Şti. sf. 19-46
2. Beslenme. Çocuklar için ilerleme. Unicef 2006;4:2-12
3. Infant and young child feeding. A tool for assessing national practices, policies and programmes. WHO 2003
http://www.who.int/child-adolescent-health/New_Publications/NUTRITION/icyf.pdf (erişim tarihi: 18.07.2007)
4. Complementary feeding report of the global consultation Summary of guiding principles. WHO Geneva, 10-13 December 2001
http://www.who.int/child-adolescent-health/New_Publications/NUTRITION/Complementary_Feeding.pdf (erişim tarihi: 18.07.2007)
5. Kırılmaz A, Tunçbilek A, Göksu N. Park Sağlık Ocağına bağlı ilköğretim öğrencilerinde sekreter otitis media prevalans araştırması. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 1994;47:649-662
6. Jones G, Steketee RW, Black RE, Bhutta AZ, Morris SS. How many child deaths can we prevent this year? Lancet 2003;362:65-71
7. Innocenti Declaration on the protection, promotion and support of breastfeeding. WHO/UNICEF.1990 <http://www.unicef.org/programme/breastfeeding/innocenti.htm> (erişim tarihi: 18.07.2007)
8. Heird WC. The Feeding of Infants and Children. In: Behrman RE, Kliegman RM, Jenson HB editors. Nelson Textbook Of Pediatrics. 17th Edition. USA: Elsevier Science. Chapter 41
9. Yalçın S. Biberon. STED. Ağustos 2000;9
10. Watkins CJ, Leeder SR, Corkhill RT. The relationship between breast and bottle feeding and respiratory illness in the first year of life. Journal of Epidemiology and Community Health. 1979;33:180-182
11. Yiğit EK, Tezcan S. Bebeklerin beslenme alışkanlıkları, çocukların ve annelerin beslenme durumu. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003
12. Ünsal H, Atlıhan F, Özkan H, Targan Ş, Hassoy H. Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2005;48:226-233
13. Tunçel EK, Dündar C, Canbaz S, Peşken Y C.Ü. Bir üniversite hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukların anne sütü ile beslenme durumlarının saptanması. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006;10
14. Ergöçmen BA, Coşkun Y. Doğum öncesi bakım ve doğuma yardım. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003
15. Vançelik S, Sancı N, Acemoğlu H, Beyhun E. Annelerin emzirme ile ilgili davranışları ve etkileyen faktörler. 10. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Kongre Kitabı 2006 s 77
16. Deveci S, Kaplan Y, Eser E. Manisa il merkezinde kentsel ve yarı kentsel iki sağlık ocağı bölgesinde 0-24 aylık çocuğu olan annelerin bebek-çocuk beslenmesi konusundaki kimi bilgi ve davranışları ile çocukların antropometrik ölçümlerinin saptanması. 10. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Kongre Kitabı 2006 s 84